

DISCURS DE LA DIADA 2014 A TORELLÓ

Benvolguts i benvolgudes,

Em congratula en gran manera haver estat convidat a fer el parlament de la Diada del Tricentenari a Torelló i, alhora, em neguiteja la possibilitat de no complaure un auditori tan versat en la matèria. Anem, doncs, a començar:

Els historiadors interpretem uns fets del passat per poder entendre el present. No hem de caure en l'error de mitificar el nostre passat ni hem de creure que som el melic del món. Existim i prou, que ja és molt! Tenim virtuts i defectes: ja al segle XIV vàrem tenir un procés per corrupció que afectà tota la Cancelleria Reial de Joan I, penúltim rei català del Regne d'Aragó. Bernat Metge, processat i absolt en aquest afer, ens va llegir la seva obra mestra *Lo somni* per implorar el perdó a Martí l'Humà i així poder tornar a l'administració.

Avui, però, hem de parlar de l'origen de la lluita per la nostra llibertat i de les conseqüències d'una guerra. Permeteu-me que comenci parlant d'alguns precedents històrics:

A principis del XVII, el poble de Catalunya es trobava sotmès a violències molt diverses i a disputes de poder entre els diferents estaments. El rei era una figura llunyana i era representat al país pel virrei. La noblesa i l'església tenien les seves quotes de poder i no dubtaven en fer servir la força per fer prevaldre la seva autoritat. Protegien i mantenien quadrilles d'homes armats. A Torelló tenim el cas de la quadrilla d'en Trucafort, formada per més de cent homes. Tres germans de la família Torrent, fills del masover de La Goula, varen prendre partit per la facció dels cadells. El germà gran, el Galant de la Goula, fou capturat i executat. Els altres dos germans, en Pau i en Gabriel, foren els bandolers més buscats del país durant un lustre. En destaco l'enfrontament contra la quadrilla d'en Rocaguinarda a Ripoll. En Trucafort defensava els interessos del poble de Ripoll i en Rocaguinarda estava al servei del Monestir. L'altra *proesa* fou el robatori de moneda reial a l'Anoia. El botí eren 10.000 monedes d'or, 4.000 de les quals foren recuperades a la cel·la del prior de Sant Tomàs. Trucafort fou capturat i processat el 1616; el mateix any ja tenia impreses unes cobles que parlen de les seves malvestats. El romanticisme del nou-cents no el mitificà, potser perquè el seu llegat està ple de roïndat.

Durant les primeres dècades del segle XVII, les bandositats no tenien cap mena de simbologia patriòtica. Són molt pocs els casos en què trobem vincles entre el bandolerisme i les guerres de caire patriòtic. Una excepció seria el cas del bandoler Bac de Roda que, a principis del XVII, amb el Galant de la Goula, havia estat membre de la quadrilla dels Cuixard de Vic i sota la protecció del bisbe Robuster. El mateix Trucafort, poc abans de la seva captura a Joanetes, va dormir a la casa amiga del Bac de Roda.

La primera guerra on es plantejà seriosament la qüestió nacional dels catalans fou la dels Segadors. Aquella revolta popular contra *La Unión de Armas* del *comte-duc d'Olivares*, privat de Felip IV, va rebre el suport de les institucions catalanes, Pau Claris, i la protecció del rei de França, Lluís XIII. A Europa, en plena Guerra dels Trenta Anys, es dirimia l'hegemonia mundial entre els regnes d'Espanya i França. Portugal i Holanda es varen independitzar d'Espanya: *en Flandes se ha puesto el sol*, diu la dita. Catalunya va restar finalment sota domini espanyol després de perdre el Rosselló, el Vallespir, el Conflent i l'Alta Cerdanya al Tractat del Pirineus.

La *revolta catalana* era una protesta contra el mal govern. El resultat fou que els allotjaments dels *tercios d'Espanya* o la tropa francesa provocaven estralls i abusos arreu del territori segons qui l'ocupava en aquell moment. La conseqüència fou la divisió dels catalans entre els partidaris de França i els d'Espanya. Un exemple d'això que dic el trobem en el cas de l'*hereu Riera* de Sant Pere, cap dels miquelets francesos, que lluità contra el seu propi germà, membre dels miquelets d'Espanya. En aquells mateixos anys, Josep Alenxandre Parrella, cap del sometent torellonenc derrotava els francesos a Sant Quirze.

Des del Tractat dels Pirineus fins a la Guerra de Successió, 55 anys, la Catalunya més propera a França es va veure periòdicament assetjada per hostilitats bèl·liques franceses i la presència de tropes del rei d'Espanya. La divisió francesa del Duc de Noailles, a finals del XVII, saquejà tots els pobles de la Vall del Ges i féu enderrocar els portals defensius de Torelló.

Quan el 1700 mor *El Hechizado*, Carles II d'Habsburg, el record de les intervencions franceses encara era ben present a Catalunya i de ben segur que havia perdut partidaris. El nou rei, Felip d'Anjou, fou coronat com a Felip V i jurà les Constitucions catalanes el 1701. En aquelles corts hi participaren els torellonencs establerts a Barcelona Francesc Puigdassalit i l'advocat Fortià Parrella.

El conflicte europeu estava servit. El perill d'unió d'Espanya i França sota un sol monarca preocupava els anglesos, austríacs, holandesos i portuguesos per raons òbvies. El 1703 es proclamà rei Carles d'Àustria i el 1705 es varen signar el Pacte dels Vigatans i el Tractat de Gènova.

Començà la guerra i ja trobem el torellonenc Joan Vila a Barcelona durant la revolta dels partidaris de l'arxiduc. Aquell 1705, els borbònics catalans foren reprimits i alguns s'hagueren d'exiliar. La casa del Marquès d'Aitona a Barcelona, senyor jurisdiccional de Torelló des de finals del segle XVI i partidari dels borbons, fou saquejada i incendiada. Es deia Guillem Ramon de Montcada, era el sisè marquès d'Aitona i gran d'Espanya. Els seus béns foren confiscats. El seu representant a la vila era la casa Viñas-Codolosa, batlles naturals i hereditaris de Torelló amb dret a elegir els batlles de la vila, cobrar pel càrrec i tenir privilegis. No sabem si eren borbònics, però tot sembla indicar que sí. A finals del segle XVIII, Josep Espona-Pujols i Vinyes-Codolosa era ciutadà honorat de Barcelona i els seus descendents es venien progressivament el patrimoni torellonenc: el molí del Pont, la Lliça i terrenys de la Plaça Nova, la Coromina...

Durant els primers anys de la guerra, Torelló va rebre tropes estrangeres, majoritàriament holandeses. Fortià Solà relatà la sorpresa d'aquests *protestants* quan els torellonencs invocaven la pluja a Sant Fortià.

El curs de la guerra internacional va canviar quan l'arxiduc fou coronat emperador d'Àustria. Els anglesos i holandesos ja no tenien interès en continuar donant suport als austríacs. Aquest fet va afavorir la recerca d'un acord de pau. El més important fou el d'Utrecht. Els grans beneficiats foren els anglesos: lliure comerç amb Amèrica i els territoris de Menorca i Gibraltar. La promesa de la reina Anna d'Anglaterra de defensar la nostra causa quedà oblidada i Catalunya hagué de resistir sola, missió impossible.

Sabem que al setge de Barcelona hi varen participar com a mínim vuit torellonencs i que quatre hi varen morir. Fortià Parrella, ministre reial del Consell de Carles III; en Joan Calveria, tinent coronel de cuirassers; Josep Calveria, sergent major i germà de l'anterior; el capità Pere

Arimany; en Josep Vila, en Pere Vidal, en Fortià Depaus i en Reverter. No se saben detalls de la mort d'en Vidal i d'en Depaus. En Calveria i l'Arimany moriren a la *bateria dels valents*.

A la rereguarda osonenca, trobem la companyia de voluntaris encapçalada per Francesc Puigdassalit, el seu fill Josep i Jeroni Ferrer, cap del sometent torellonenc,.

El resultat final ja el coneixem. La vila de Torelló fou incendiada l'hivern de 1714 pel Comte de Montemar.

De la repressió arreu del país en sabem molts més detalls: el cadastre fou el nou impost que gravà la butxaca dels catalans i catalanes. A l'Arxiu Municipal de Torelló es conserva un cadastre que gravava els arbres de cada propietat.

Malgrat tot, quan s'acabà la guerra, els catalans i catalanes no defalliren i no oblidaren la desfeta. Les bases del progrés econòmic iniciat per les elits burgeses a finals del XVII permeteren superar el trasbals i la càrrega impositiva que comportà la guerra i postguerra. Entre altres coses, fèiem un bon aiguardent i això agrada arreu del món.

Pel que fa a la llengua sabem que el Decret de Nova Planta tenia una clara vocació d'uniformitzar en llengua castellana tots els catalans. Aconseguiren que la llengua de les Cròniques Reials perdés prestigi tot i continuar essent la llengua vehicular del poble. Fins i tot el gran il·lustrat Antoni de Campmany va declarar que el català estava mort per al conreu de les lletres gairebé cent anys després de la derrota. Per sort, els savis també s'equivoquen!

Una cita de l'Agustí Calvet de quan feia de cronista de guerra al Balcans l'any 1915, m'ha semblat escaient per acabar aquest parlament:

*(...) No quedarà ni memòria d'aquest camperols que jo vaig veure errants i famolencs, sense pàtria, sense llar i sense res, tractats pitjor que les bèsties. I acaba així: **Quatre fórmules breus i còmodes resumiran per als homes de demà l'immens dolor dels nostres dies.***

Espero i desitjo que el record del sofriment dels catalans i catalanes durant la Guerra de Successió no sigui resumit en *quatre fórmules breus i còmodes* com deia Gaziell i que l'anhel dels catalans, dels que volem recuperar els drets que vàrem perdre el 1714, amb les Constitucions i Llibertats degudament adaptats al present, sigui reconegut.

Des del mateix moment en què *l'afar dels Catalans* quedà sense resoldre als tractats de pau internacionals de 1713, tenim el dret històric de reclamar la nostra sobirania. Si se'ns va aplicar la llei de *Tierra Conquistada*, tenim el dret moral de decidir el nostre present i el nostre futur.

Moltes gràcies!!!!